

opetusta, josta huolehtisi vaikkapa Alkio-opisto.

Tyytymättömyys nykyistä koulutusta kohtaan on ilmeisesti suuri kustantajien puolella, ja koulutuksen uudistuksessa keskeisenä kysymyksenä sille on se, kuka saa päättää.

"Lehdistön laatu on kiinni journalistien, siis toimittajien laadusta, heidän näkemysistään ja arvostuksistaan. Perin kummallista olisi, jos suomalainen lehdistö lepsuilisi journalistikoulutuksen kokonaan käsiensä ja vaikutusvaltansa ulkopuolelle. Lehdistö on tähän asti tyytynyt sivustaseurailijan osaan, se on tottunut vaatimaan ripeyttä ja aloitteellisuutta muilta yhteiskunnan tahoilta eri asioissa, mutta itse se on ollut arka ja nimenomaan koulutusasioissa saamaton."

Opiskelija Jyrki Saarikoski oli sitä mieltä, että puheet eri intressipiirien kontrolloimasta journalistien kurssikeskuksesta ovat ilmeisen kääpiömäisiä:

"Nämä puheet muistuttavat kiusallisesti paluuta pitkälle aikojen taakse, käsityöläisvaiheeseen, jolloin kisälli vielä sai oppinsa mestarin silmien alla, kurissa ja nuhteessa. Voidaan kysyä, kuinka tällainen koulutus voisi palvella edes markkinatalousyhteiskuntaa."

Journalistikoulutuksen loppututkiminnon arvoitelemista poliittisin perustein piti Saarikoski sokeutena.

"On harhaluuloa olettaa, että Tampereella koulutetaan jonkinlaisia vallankumouksen jesisuiittoja. Jos todellisuutta katselee, niin ymmärtää, että sieltä tulee nimenomaan kuuliaisia, kekseliäitä ja urastaan tietoisia toimittajia."

Lehtori Ilkka Kahma painotti uudistusta sisältäpäin:

"Tieteen kehittyminen, tutkimustyön tekeminen yhdessä käytännön journalismin erilaisten muotojen harjoittelun kanssa voi yhdessä toimien uudistaa koulutusta sisältäpäin. Siihen ei tarvita mitään hallinnollista tempua. Luotan edelleen siihen, että harjoittamalla aka-

teemisessä opinahjossa koulutuksen kehittämistä yhdessä tieteellisen tutkimuksen ja käytännön koulutuksen kanssa voidaan päästä eteenpäin."

Leena Paukku

SSLH:n perustyö tehty

Suomen sanomalehdistön historian perustutkimustyö saatiin enimmiltä osiltaan valmiiksi vuoden 1980 aikana. Perustutkimusvaiheen pääkohteet, sanomalehdistön hakuteos (sisältää kunkin lehden 'elämäkerralliset' tiedot) ja toimittajamatrikkeli ovat pohjamateriaalin osalta tutkijoiden käytettävissä. Suomenkielisiä toimittajia on kortitettu n. 5 000 nimeä, ja materiaalin täydennys- ja muokkaustyö ovat vielä edessä. Sen sijaan ruotsinkielisistä toimittajista julkaistiin oma, n. 1 000 nimeä käsittävä Gunnel Steinbyn matrikkeli menneenä keväänä. Vaikka niin toimittajamatrikkelissa kuin hakuteoksessa riittää tietojen systematisointia ja täydentämistä vielä tulevinakin vuosina, saatettiin niistä vapautuneet tutkija- ja määräraharesurssit viime vuonna kohdistaa entistä enemmän varsinaisen sanomalehdistön historian kirjoittamiseen.

SSLH:n tutkimus- ja kirjoitustyöhön oli kiinnitetty neljä kirjoittajaa. FL Pirkko Leino-Kaukiainen tutki toista vuotta sanomalehdistön vaiheita vuosina 1890-1905, jota ajanjaksoa koskevan käsikirjoituksen on määrä valmistua vielä kuluvana vuonna. Suomen varhaisimman, vuotta 1860 edeltävän lehdistöhistorian tutkimiselle omistautui prof. Päiviö Tommila, joka on kirjoittanut sanomalehdistöme historian tähänastisena perusteoksena pidettävän Keski-Suomen lehdistön historian (neljä osaa, joista kaksi viimeistä yhdessä FM Tuire Raition kanssa). FT Esko Salminen teki valmistavia tutkimuksia sotien jälkeisestä sanomalehdistöstä ja dos. Touko Perko puolestaan sotien aikaisen sanomalehdistön problematiikasta. Vihdoin FL Raimo Salokangas Akatemian tutkimusassistenttina toimiessaan paneutui maalaisliiton sanomalehdistöä vuosina 1906-1916 koskevan väi-

töskirjansa ohella sotien välisen ajan sanomalehdistöön.

Tämän Suomen Akatemian tutkimusrahoituksella tehtävän tutkimustyön lisäksi on tutkimusapulaistyönä teetetty erikoisselvityksiä eri alueilta: mm. tärkeätä levikkialuekysymystä selvitettiin Aamulehden osalta ao. lehden rahoituksella. Varhemman lehdistön mielellään julkaisemia maaseutukirjeitä on kartoitettu useamman lehden osalta; aineisto tarjoaa mahdollisuuksia paitsi lehden sisällön kirjaamiseen myös lehtien levikki- ja vaikutusalueiden tarkentamiseen, samoin avustajakunnan tutkimiseen. Erillisten sanomalehdistön aluehistorioiden (Keski-Suomen lehdistö, Oulun lehdistö ja Kuopion lehdistö) yhteydessä suoritettua sanomalehtien sisällön kartoitusta saatettiin viime vuonna jatkaa Satakunnan lehdistön kohdalla. Kaikkia erillistutkimuksia luettelematta mainittakoon vielä, että laudatur ja lisen-siaattitason lehdistöhistoriallisia opinnäyteitä valmistui 1980 liki kaksikymmentä ja tekeillä on noin sata. Edelleen valmistui Markku Heikkilän ja Eino Murtorinteen Kotimaa-lehden historia, jossa on käytetty projektin laatimaa sisällönkartoitusmenetelmää.

Alkuperäisten tavoitteidensa mukaisesti SSLH-projekti sisällytti tutkimusohjelmaansa viime vuonna aikakauslehdistön historian. Sen suunnittelua varten asetettiin prof. Tommilan johtama historiatoimikunta, joka on kehitellyt tutkimussuunnitelmaa. Kirjoittajiksi valittiin Tommilan lisäksi FL Pirkko Leino-Kaukiainen ja FK Ari Uino; lisäksi käytetään kymmenkuntaa asiantuntijakirjoittajaa. Työtä rahoittavat Aikakauslehtien Liitto ja Suomen Akatemia, osapuilleen puoliksi kumpikin, ja sen on määrä valmistua 1985 kuten koko lehdistöme historian.

Niin ikään paikallislehdistön historian kirjoitus sopimus allekirjoitettiin paikallislehtiväen sekä historian tutkijoiden yhteisseminaarissa vuoden 1980 alkajaisiksi. Tutkimusapulaistyöllä ja perusaineiston keruulla käynnistyneen historian kirjoittavat YK Pirjo Santonen ja FK Eeva-Liisa Aalto. Työn tulisi olla valmis vuoden 1983 loppuun mennessä.

katsauksia

Näin koko lehdistöme historian tutkimushankkeeksi laventunut SSLH-projektin toiminta käsittää vuosien 1973-80 perustutkimusvaiheen hakuteoksen ja toimittajamatrikelin lisäksi kolmiosaisen sanomalehdistön historian (yht. n. 1 500 sivua), yksiniteisen paikallislehdistön historian (n. 350 sivua) ja kolmiosaisen aikakauslehdistön historian (n. 850 sivua). Näiden lisäksi valmistuu lukuisa joukko opinnäytteitä, osa suoraan projektin tavoitteista johdettuja, pitkittäistutkimuksia (formaatti, toimittajat, lehtien ohjelmat jne.), edellä jo mainitut useampiosaiset aluehistoriat ja aikakauslehdistä tälläkin hetkellä kolmen täysipäiväisen tutkijan voimin tehtävä laaja bibliografia. Projektin oma julkaisusarja käsittää tällä haavaa 17 nidettä osatutkimuksia, tutkimussunnitelmia ja perusselvityksiä. Viimeisimpinä ovat ilmestyneet *Aikakauslehdistön historiaa käsittelevää kirjallisuutta* (n:o 15), *Lehdistöhistoriallisia tutkimuksia 2* (n:o 16) ja *Sensuuri ja sananvapaus Suomessa* (n:o 17).

SSLH-projektin laajan tutkimussaran läpivieminen olisi mahdotonta ilman tutkijoiden jatkuvaa kanssakäymistä, tutkijakokouksia ja -seminaareja. Näitä onkin järjestetty useampia vuodessa - suppeampia varsinaiselle projektin tutkija- ja kirjoittajajoukolle sekä laajempia tutkijoille ja asianharrastajille yhdessä. Viimeksi mainitun kaltainen oli viime vuonna järjestetty sensuuriseminaari, jonka tuotteena julkaistiin projektin julkaisusarjassa erillinen pitkittäisselvitys. Vastaisuudessa tulee aikaisempaa tähdellisemmäksi järjestää seminaareja ja teemapäiviä kaikkia lehtiryhmiä yhdistävien kysymysten ympärille, samoin kuin tilaisuuksia, joihin voidaan kutsua projektin tutkijoiden ohella käytännön lehtityössä mukana olevia. Näin vältetään tietty 'sisäänlämpiyys'. Hyvää kokemusta tällaisista tilaisuuksista saatiin viime vuonna, jolloin järjestettiin toisaalta paikallislehdistön, toisaalta

aikakauslehdistön edustajien kanssa yhteiset seminaarit.

Kaikkiaan Suomen lehdistön historia kattaa - näillä näkymin - 11 osaa. Kysymys on siis varsin suuresta yrityksestä. Projektin laajuutta kuvastelee myös tutkijajoukon määrä, lähemmäs 30 tutkijaa ja tutkimusapulaista. On selvää, ettei näin mittavan ja pitkäaikaisen hankkeen läpivieminen ole ongelmatonta. Lehtimateriaalia - kun tiedetään sanoma- ja paikallislehtien runsaus sekä varsinkin aikakauslehtikentän laajuus - on ylivoimaiselta näyttävä määrä.

Toisaalta ongelmana on lehtiarkistojen puutteellisuus ja hajanaisuus, mikäli arkistojätkä aina edes on säilynyt. Vaikeutena on edelleen tavoittaa yksityisten hallussa eri tahoilla olevaa lehdistöhistoriaan liittyvää arkistoa-ineista. Tässä suhteessa projekti toivookin apua ulkopuolisilta, mikäli kuin näiden käsiin osuu tällaista aineistoa.

Ari Uino

Manipulaation opintopäivät

Hollannin tiedotusopillinen yhdistys "Stichting Onderzoek Massacommunicatie" järjesti 25.-27. päivänä maaliskuuta 1981 Veldhovenin konferenssi-keskuksessa lähinnä hollantilaisille alan ihmisille tarkoitettut opintopäivät "Manipulatie in Massacommunicatie". Päiville osallistui peräti 120 alan tutkijaa, toimittajaa, tiedottajaa ja liikemiestä. Kokoonpano olikin mikäli merkittävä, että ensimmäistä kertaa Hollannissa näin laaja joukko eri tavalla tiedotuksen kanssa toimivia ammatti-ihmisiä kokoontui yhteisille opintopäiville.

Päiville oli kutsuttu viisi ulkomaista luennoitsijaa, joukossa dosentti Tapio Varis Tampereelta (TAPRI), joka esitelmöi aiheesta "The flow studies - what now?" Muut ulkomaiset luennoitsijat olivat Philip Elliott Englannista (Centre for Mass Communication Research, Leicester), Josef Hackforth Saksan Liittotasavallasta

Terveisiä vaan Hollannista!

(Institut für Publizistik, Münster), Everett Rogers Yhdysvalloista (Institute for Communication Research, Stanford) ja David Weaver, samoin Yhdysvalloista (Bureau of Media Research, Bloomington).

Konferenssiesitelmät julkaistaan hollantilaisessa tiedotusopillisessa lehdessä "Massacommunicatie". Kokouksen laajapohjaisuus ja käsiteltyjen aiheiden moninaisuus antoivat viitteitä siitä, että on mahdollista käydä kriittistäkin keskustelua tällaisen yleisön edessä, jos kohta ammattikenttää kiinnostaakin eniten käytännönläheisten ongelmien ratkaiseminen. Mutta ilman ammattikentän mukanaoloa ja esimerkiksi yritysmaailman kiinnostusta Hollannin yhdistys tuskin pystyisi järjestämään vuosittain näin mittavia päiviä. Keskustelin päivien puheenjohtajan A.C.H. Kuipersin kanssa, joka on yksi Philipsin johtoryhmän seitsemästä jäsenestä, ja hän kertoi tehneensä Nijmegenin yliopiston professorin J.G. Stappersin kanssa töitä seitsemän vuotta saadakseen tämän kokouksen aikaan. Myös yritysmaailman johdossa on valtaenemmistö niitä, jotka suhtautuvat epäilevästi tämänlaatuiseen toiminnan mielekkyyteen. Veldhovenin kokous osoittautui kuitenkin kaikkia osapuolia tyydyttäväksi ja toimivaksi opintopäivämuodoksi.

Tapio Varis
Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos